

Charakteristiky tradičních, evangelikálních a jiných denominací

Hlavní křesťanské směry

Existují tři hlavní křesťanské směry: katolicismus, pravoslaví a protestantismus. Katolicismus je nejjednotnější částí křesťanství se silně centralizovaným řízením. Pravoslaví zastupuje několik církví, které jsou propojené, ale centrální řízení není silné jako v katolicismu.

Protestantismus je nejrozmanitější částí křesťanství, bez jakéhokoliv centralizovaného řízení. Pořád se drolí, vznikají nové denominace. Některé i zanikají. Naše dnešní téma se týká především protestantských denominací. Abychom to moc nekomplikovali, zaměříme se jenom na církve, které jsou zaregistrované v ČR.

Tradiční, evangelikální, letniční a charismatické denominace

Kromě tří hlavních směrů můžeme křesťanské denominace (církve) charakterizovat jako tradiční, evangelikální, letniční nebo charismatické. Rady se přitom prolínají. Hranice jsou mnohdy tenké. V tradičních církvích působí i silný charismatický proud. A v mnoha evangelikálních denominacích najdeme sbory s prvky charakterizující tradiční církev.

Mohlo by se např. zdát, že se tradiční Římskokatolická církev shodne v mnoha věcech s tradiční Českobratrskou církví evangelickou, a že mezi ŘKC a evangelikálními denominacemi je teologická propast. Není tomu tak. Shodnou se např. v odmítání povolání žen do duchovní služby.

Oproti tomu Českobratrská církev evangelická stejně jako tradiční Československá církev husitská povolává ženy do duchovní služby.

Tradiční církve

Tradiční církve definuji jako denominace, které se zformovaly v době české nebo světové reformace nebo navazují na letitou tradici křesťanství a na odkaz světových reformátorů. Mají dlouhodobou tradici a hlásí se k nim většina z věřící populace.

Patří k nim Římskokatolická církev, která se nově definovala na tridentském koncilu (1545 – 1563) po rozpadu západního křesťanství vznikem reformovaných církví.

Z tohoto pohledu je nejstarší tradiční církev pravoslavná, která vznikla rozpadem křesťanství na západní a východní v roce 1054.

Další tradiční církve působící v České republice jsou Českobratrská církev evangelická, Církev československá husitská, Evangelická církev a.v. v ČR, Jednota bratrská. Můžeme k nim počítat také Bratrská jednota baptistů, která vzešla z tzv. radikální reformace.

Pravoslavná církev

Na západě se říká také chybně Pravověrná církev. Pravoslavná církev není o správnosti učení, nýbrž o správnosti oslavy bohoslužeb. A to odpovídá názvu pravoslavná.

Připomeňme si, co jsme si řekli v přednášce o rozpadu křesťanství na západní a východní, že k rozpadu, a tím pádem i ke vzniku Pravoslavné církve došlo 16. 6. 1054, když papež Lev IX poslal své lidi do Konstantinopoli (dnešního Istanbulu), kde umístili v chrámu Sv. Moudrosti bulu vyslovující klatbu nad patriarchou Michaellem Kerullariem a jeho poddanými.

Patriarcha Michael Kerullarios odpověděl protiklatbou papeže. Ze vzniklého schizmatu se křesťanství nevzpamatovalo, a na východě se ustavila Pravoslavná církev.

Pravoslavná církev

Pravoslavná církev je rozšířená hlavně v Rusku, kde má až 50 miliónů věřících, potom v Rumunsku, Řecku, Bulharsku a v mnoha jiných východních zemích.

Pravoslavná církev není jedním celkem jako ŘKC. Ve skutečnosti jde o společenství 21 samostatných církví majících společné učení. Nejnovější z nich je Pravoslavná církev Ukrajiny, která vznikla koncem roku 2018 osamostatněním od Ruské pravoslavné církve. Stalo se to s požehnáním konstantinopolského Patriarchy Bartoloměje I., který má výsadní postavení ve společenství pravoslavných církví. Tento krok vedl k rozkolu, když Ruská pravoslavná církev přerušila veškeré styky s Konstantinopolským patriarchátem. Moskevský patriarcha Kirill I. se snažil odvrátit rozhodnutí Bartoloměje I. Stěžoval si ve Vatikánu i v OSN.

Pravoslavná církev a Římskokatolická církev mají mnoho rozdílného, nebo spíš mnoho společného, ale s rozdílným pojetím.

Pravoslavná církev

- Bůh je Otec, Syn a Duch svatý
- Uctívá Marii jako bohorodičku, věří, že Marie je jediný člověk, který nikdy nezhřešil, zůstala Panna i po narození Krista. Po její smrti byla vzata do nebe.
- Svaté tajiny – je to jako svátost, ale jejich počet není omezený jako v ŘKC. A má k nim přístup jen pravoslavný věřící.
- Eucharistie – chléb a víno se stávají skutečným tělem a skutečnou krví Krista, rozumu není dáno chápat, jak k tomu dochází

Římskokatolická církev

- Totožné učení i jako v protestantismu
- Uctívá Pannu Marii stejně s tím rozdílem, že navíc učí o jejím neposkvrněném početí. To východní tradice odmítá.
- Má jasný vymezený počet svátostí – sedm.
- Chléb a víno se stávají skutečným tělem a skutečnou krví Krista. Existuje tendence popsat, jak k tomu dochází.

Římskokatolická církev, Pravoslavná církev

Pravoslavná církev

- Samostatné církve vytvářejí jedno společenství.
- Každá místní církev má své biskupy v čele s patriarchou nebo metropolitou
- Kněží se před svěcením mohou oženit, po svěcení už ne. Biskupem se může stát jen kněz žijící v celibátu.
- Pravoslavné církvi se vytýká málo aktivity v sociální oblasti a nezájem o dění ve světě.

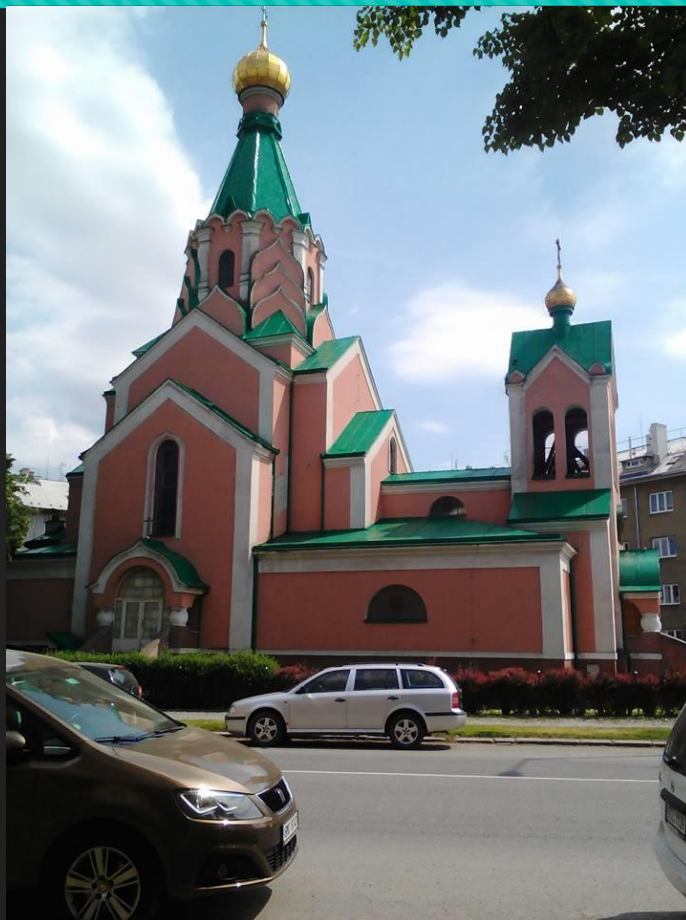
Římskokatolická církev

- Silná hierarchie v čele s papežem.
- Papež jmenuje kardinály a biskupy, kteří vedou jednotlivé diecéze.
- Kněží žijí v celibátu. Jáhen se může ženit před svěcením, potom už ne. Ženatý jáhen se nikdy nestane knězem.
- ŘKC se silně angažuje v sociální oblasti (viz charita) a hodně se zajímá i o pořádek ve světě.

Pravoslaví v ČR

Pravoslavná církev v českých zemích a Pravoslavná církev na Slovensku tvoří společnou nezávislou jednotku místní pravoslavné církve. V České republice jsou dvě pravoslavné eparchie (biskupství). Jedna je pražská, druhá je olomoucko-brněnská. Na Slovensku jsou také dvě eparchie, prešovská a michalovecká. Společný metropolita sídlí buď v Praze, nebo v Prešově.

Pravoslavný chrám sv. Gorazda v Olomouci

Církev československá husitská

CČSH založili reformní katoličtí kněží poté, co Řím odmítl jejich reformní program. Byl mezi nimi i Matěj Pavlík, který se později stal pravoslavným biskupem a přijal jméno Gorazd II. V září roku 1987 byl svatořečen ve stejnojmenném chrámu sv. Gorazda v Olomouci.

Právě připojení k Pravoslavné církvi bylo alternativou pro CČSH po odluce od ŘKC.

Zakladatelé z tohoto záměru couvli, když jim během dialogu se Srbskou pravoslavnou církví došlo, že jejich požadavky se liší od pravoslavného učení. Požadovali mj., aby se bohoslužba konala v češtině, aby celibát nebyl povinný ale dobrovolný, a aby biskupové byli volení.

Husitská církev má s ŘKC mnoho společného. Má 7 svátostí, podobnou zpívanou liturgií. Ale obecně se teologicky přiblížila reformovaným církvím, zvlášť když se hlásí k odkazu M. Jana Husa.

Církev Československá husitská

V čele církve je patriarcha volený církevním sněmem. To je nejvyšší církevní orgán. Zasedají v něm duchovní laici zastupující všechny náboženské obce CČSH. Ty jsou rozdělené do pěti diecézí v ČR a jedné slovenské v Bratislavě.

V čele diecéze je biskup volený diecézním shromážděním na dobu určitou. To znamená, že to není jako v ŘKC, kde je to skoro na doživotí (lépe řečeno do důchodu). Biskupové a laici ze všech diecézí doplnění zástupci z Husitské teologické fakulty tvoří ústřední radu.

Základní jednotkou je náboženská obec, kterou řídí rada starších. Biskup ustanovuje pro náboženskou obec faráře, kterého potvrzuje diecézní rada.

Faráři husitské církve se vzdělávají převážně na HTF.

Duchovní a laici jsou ve správě církve zastoupení rovnoměrně.

Církev československá husitská

Sídlo ústřední rady je v Praze – Dejvicích. Webové stránky: www.ccsch.cz

Husitská církev se na svých webovkách představuje takto: „Církev československou husitskou tvoří křesťané, kteří usilují naplnit současné snažení mravní a poznání vědecké Duchem Kristovým, jak se nám zachoval v Písmu svatém a v podání starokřesťanském a jak je dosvědčen hnutím husitským, českobratrským a dalším úsilím reformačním.“

K husitské církvi se hlásí zhruba 40 000 věřících v ČR. A je druhou největší nekatolickou konfesí v ČR.

Současným a celkem již VIII. patriarchou CČSH je ThDr. Tomáš Butta, od roku 2006. V době svého zvolení, 23. září 2006 nebyl ještě biskupem. Biskupskou ordinaci přijal 5 dní po zvolení. V roce 2013 byl zvolený na druhé sedmileté období.

Českobratrská církev evangelická

ČCE byla založená v prosinci roku 1918 na sněmu konaném v Obecním domě v Praze. Po pádu rakousko-uherské říše se čeští luteráni (z německé reformace – Martina Luthera) a kalvinisté (ze švýcarské reformace – Jana Kalvína) rozhodli spojit obě konfese, které budou také zdůrazňovat odkaz české reformace a husitství. Z toho vyplývá, že evangelická církev má dlouhodobou církevní tradici sahající do doby české i světové reformace.

Mnoho evangelických kostelů byly stavěné v době po vyhlášení tzv. tolerančního patentu. Vyhlásil ho habsburský římsko-německý panovník Josef II. 13. října 1781. Do té doby se luteráni, kalvinisté a pravoslavi, kteří se nepodřídili Římu, scházeli tajně, byli trpěni, mnozí utíkali do ciziny. Toleranční patent vedl k tomu, aby ti to nekatolíci vyšli z ilegality. Ale ŘKC byla i nadále privilegována.

Nekatolíci směli stavět kostely ale bez věže. Směli stavět jen na odlehlých místech obcí. A vchod do kostela nesměl být vidět přímo z ulice. Těmto kostelům se říká toleranční.

Proto málokde najdete toleranční evangelické kostely v centrech města.

Českobratrská církev evangelická

V čele ČCE je synodní rada složená z 6 členů volených synodem na 6 let. Synod zasedá každý rok a je nejvyšším církevním orgánem.

ČCE se dělí na senioráty, v ČR je celkem 14 seniorátů, které částečně kopírují české kraje. Základní jednotka je farní sbor.

Všechny správcovské funkce v ČCE jsou párování. Vedle duchovního je vždy laický představitel. Nejvyšším představitelem je synodní senior definován jako první mezi rovnými, je zvolen z řad farářů, spravuje církev v součinnosti se synodním kurátorem voleným z řad laiků. V čele seniorátů je senior a seniorátní kurátor.

Ve sborech je to podobné. Farář spravuje sbor v součinnosti s laickým kurátorem. Spolu podepisují důležité listiny týkající se sboru. Kromě toho každý sbor má staršovstvo, které rozhoduje o důležitých věcech ve sboru. Předsedou staršovstva je farář nebo kurátor.

Českobratrská církev evangelická

- Členy staršovstvo volí na šestileté období Sborové shromáždění, které zasedá jednou ročně a je nejvyšším orgánem sboru.
- Nejvyšším orgánem seniorátu je konvent. Ten volí seniora, seniorátního kurátora a další členy tzv. seniorátního výboru.
- Evangelická církev nemá biskupa, ale jen faráře. Ani senior, ani synodní senior po zvolení do úřadu nepřijímají novou ordinaci (svěcení).
- Každý sbor si volí vlastní faráře/farářku, ale volbu musí povolit a potom i potvrdit synodní rada na doporučení seniorátního výboru.
- Faráři ČCE se vzdělávají převážně na Evangelické teologické fakultě sídlící v Praze.
- Současný synodní senior je Daniel Ženatý, sídlo církve je v Praze nedaleko Národní třídy nebo Jungmannova náměstí. Webovky: e-cirkev.cz

Jednota bratrská

- O Jednotě bratrské jsme už mluvili v kapitole o české reformaci. Řekli jsme si, že původní JB zanikla se smrtí jejího posledního biskupa Jana Amose Komenského. Nová JB byla obnovena v druhé polovině 19. století. V roce 1870 vznikl první sbor v Prostějově, a v roce 1880 byla oficiálně zaregistrována, ale nesla název Evangelická bratrská církev. K původnímu názvu se vrátila až v roce 1923. Do roku 1957 byla spravována Evropskou provincií JB sídlící v Ochránově. Poté se česká JB stala samostatnou provincií.
- Nejvyšším orgánem je Synod, který volí vedení církve z duchovních i laiků. Neurčuje se poměr. Proto vedení může být složené jen z duchovních, nebo také jen z laiků. Církev má biskupy a ti ordinují (světí) faráře.
- V 90. letech minulého století došlo k rozdělení české JB. Jedna probuzenecká část má letničně-charismatickou zbožnost. Konzervativní část se zdržuje jako ochranovský seniorát v rámci ČCE.

Bratrská jednota baptistů

- Bratrská jednota baptistů je malá církev, která působí v českých zemích a na Slovensku od konce 19. století. Původně nesla název Bratrská Jednota Chelčického. Zapojila se hned od začátku do Světového svazu baptistů.
- Baptisté patří konfesijně spíš k evangelikálním církvím, o nichž ještě bude řeč. Vyznačují se tím, že nekřtí malé děti a křtí vyloženě ponořením celého křtěnce do vody.
- Jednotlivé sbory vedené kazateli jsou autonomní a zdržují se kongregačně. Je to jiná forma církevního uskupení, než je např. ČCE (presbyterní zřízení), nebo CČSH (episkopální presbyterní zřízení). Bylo již řečeno, že baptisté překřtívají křesťany, kteří k nim přestupují z jiných církví, zvlášť pokud byli pokřtěni v dětství.
- Baptisté mají přísnou morální kázeň, suspendují, nebo exkomunikují své provinilé členy. V mnoha zemích zakazují kouření a pití alkoholu. Proto při Večeři Páně nepoužívají víno, nýbrž šťávu. V ČR je zhruba 3000 baptistů.

K dalším církvím se dostaneme příště

Dnes se ještě vrátíme k dovětku z přednášky o tom, co křesťany rozděluje a co je spojuje.